

Tumba

OER GRINZEN

Jaarverslag 2014

CENTRUM VOOR
WERELDBURGERSCHAP EN
GELIJKE BEHANDELING

Menselijk is de wereld niet omdat ze door mensen vervaardigd is, maar ze wordt pas menselijk als ze onderwerp van gesprek is. Deze uitspraak van de joodse filosoof Hannah Arendt vat kernachtig samen waar Tûmba voor staat.

Tûmba is het Fries centrum voor wereldburgerschap en gelijke behandeling. We creëren dwarsverbanden van antidiscriminatie tot fairtrade en van het tegengaan van pestgedrag op de werkvloer tot het uitbannen van het scheldwoord 'homo' op het schoolplein. Tûmba gaat over empathie, over liefhebben en vechten, over *Ubuntu*, kleur bekennen en moraal, zonder moraliserend te willen zijn. Het eren van mensenrechten noemen wij wereldburgerschap. Mensenrechten op het schoolplein om de hoek, op de werkvloer van een bedrijf in Fryslân en in handelsbetrekkingen met bedrijven in bijvoorbeeld Afrika of Azië. Het werk van de filosofen Hannah Arendt, Martha Nussbaum en Amartya Sen inspireert ons hierbij.

Discriminatie

In 2014 ontving het Discriminatie Meldpunt 429 meldingen van ervaren discriminatie. Jaarlijks publiceren we in maart de *Monitor Discriminatie Fryslân* waarin de jaarcijfers toegelicht worden. De uitspraak van PVV-leider Geert Wilders *minder, minder, minder* leidde in 2014 in het hele land tot een golf van verontwaardiging en bezorgdheid.

Honderdvijfveertig mensen meldden hierover bij het Discriminatie Meldpunt van Tûmba. Een aantal van hen deed aangifte bij de politie, een stap die mensen niet snel zetten en een uiting van betrokkenheid bij de maatschappij, gebruikmakend van de democratische middelen.

Samenwerking

De samenwerking met scholen is intensief en richt zich op het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. Ontmoeting en kennis staan centraal. Ieders inbreng is van belang. Ook als jongeren een radicale mening hebben willen we die horen, want *de wereld wordt pas menselijk als ze onderwerp van gesprek is*. Het spel *Wie van de 3* en het spel *De makelaar en de clown* zijn favoriet. Alle workshops worden 'op maat' aangeboden.

Andere samenwerkingsprojecten in 2014 waren: Open Joodse Huizen Leeuwarden, Nacht van de Liefde, You Know Your Right, Consumptie Verplicht (Upgrades), de Provinciale 4 Mei Herdenking, Regionaal Discriminatie Overleg met Politie en het Openbaar Ministerie, Fairtrade Fryslân, 150 jaar Afschaffing Slavernij en het Regenboogproject van de gemeente Leeuwarden en Súdwest-Fryslân op het gebied van homo-transgender-emancipatie.

Tûmba biedt permanent acht mbo- en hbo-studenten een leerwerkplaats in onze organisatie. Daarnaast zijn zo'n veertig vrijwilligers en studenten voor Tûmba actief in diverse projecten.

Kerntaken Tûmba

- Discriminatie Meldpunt Fryslân
- Monitor Discriminatie
- Educatie/preventie op scholen over discriminatie en pesten
- Zorgdragen voor afstemming van gemeentelijk, provinciaal, landelijk en Europees antidiscriminatiebeleid
- Initiëren en uitvoeren van projecten, bijvoorbeeld over de koppeling van mensenrechten aan het thema duurzaamheid en het Museum of Love voor LWD2018

Financiers Tûmba

Belangrijkste financiers van Tûmba zijn de Friese gemeenten, zij ontvangen voor de uitvoering van de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorziening een financiële vergoeding van de Rijksoverheid. Voor preventie en educatie is met name de Provincie Fryslân van belang. Daarnaast wordt het budget aangevuld met inkomsten vanuit fondsen, donateurs, kerken en opdrachten voor bedrijven en instellingen.

De organisatie

Tûmba is lid van de Landelijke Brancheorganisatie Antidiscriminatievoorzieningen en maakt deel uit van het landelijk bestuur van deze branchevereniging. Het bestuur van Tûmba is onbezoldigd en bestaat uit: Naima Zoundri (voorzitter), Corrie van Noort (vice-voorzitter), Ana Ilicic (secretaris, binnenkort opgevolgd door Ersen Albayrak), Sander Penninga (penningmeester).

Medewerkers in loondienst zijn Gina van Aalst (Discriminatie Meldpunt), Mirka Antolovic (Discriminatie Meldpunt), Arnold Helmantel (educatie en projecten antidiscriminatie en preventie pesten), Femke Molenaar (educatie en projecten duurzaamheid & mensenrechten), Renate Ruygh (projecten duurzaamheid & mensenrechten), Harry Prins (communicatie en PR), Teake Leenstra (financieel administratief medewerker) en Brenda Ottjes (directeur).

Medewerkers (betaalde krachten, stagiairs en vrijwilligers) verdienen een groot compliment voor hun passievolle inzet voor Tûmba.

Brenda Ottjes, directeur
Leeuwarden, 12 maart 2015

DISCRIMINATIE MELDPUNT

In 2014 werden er in totaal 429 meldingen geregistreerd door het Meldpunt Discriminatie. Deze meldingen worden via, door de Landelijke Brancheorganisatie Antidiscriminatiebureaus opgestelde kwaliteitscriteria en protocollen, geregistreerd en behandeld. Melders ontvingen advies, zijn juridisch bijgestaan en vonden een luisterend oor (dit laatste wordt door melders zeer op prijs gesteld, omdat hierdoor een negatieve ervaring verwerkt en losgelaten kan worden). Het aantal meldingen is fors gestegen in vergelijking met het jaar daarvoor, toen 291 meldingen werden gedaan op Tûmba. De stijging is vooral te verklaren door het grote aantal meldingen naar aanleiding van de uitspraken van PVV-leider Geert Wilders op de avond na de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart. In Fryslân kwamen na deze uitspraken 145 meldingen binnen, waarvan een deel als aangifte bij de politie werd gedaan. De meldingen en aangiften gaven veel publiciteit. Tûmba werd door de media benaderd en diverse artikelen besteedden er aandacht aan.

De uitspraken van de PVV-voorman verklaren de sterke stijging in het aantal meldingen in de categorie *Publieke en politieke opinie*: van 13 in 2013 naar 156 in 2014. In de andere terreinen van waaruit discriminatie werd gemeld bleven de cijfers nagenoeg gelijk, met alleen een opvallende stijging van het aantal meldingen vanuit het onderwijs: van 12 naar 26 meldingen. Het terrein huisvesting gaf een daling te zien. In absolute aantallen gaf de discriminatiegrond *Herkomst, kleur (ras)* in 2014 de grootste stijging zien: van 121 meldingen in 2013 naar 287 in 2014.

Ook meldingen op grond van antisemitisme nam sterk toe: van 5 meldingen in 2013 naar 17 in 2014. Meldingen op grond van nationaliteit daalden sterk: 3 meldingen in 2014 tegen 17 in 2013. Als het gaat om de aard van de melding laat 2014 een forse toename zien in de categorie *Overige vijandige bejegening*: van 169 meldingen in 2013 naar 301 in 2014. Deze toename is onder andere te verklaren door meer taalverruwing. Het aantal meldingen in de andere categorieën bleef min of meer gelijk.

De meeste meldingen in 2014 waren afkomstig uit de gemeente Leeuwarden (128), gevolgd door Heerenveen (65), Súdwest-Fryslân (37) en Smallerland (32). Vanuit een groot aantal gemeenten krijgt Tûmba tussen de tien en twintig meldingen, zoals Dongeradeel, Franekeradeel, De Friese Meren, Harlingen, Opsterland, Tytsjerksteradiel, en Weststellingwerf.

Tûmba had in 2014 twee zaken bij het College voor de Rechten van de Mens. Eén zaak betrof discriminatie in de horeca en de andere zaak betrof het weigeren van huisvesting door een makelaar. In beide zaken stonden klachtconsulenten van Tûmba de melders bij. Het College veroordeelde in de zaken de aangeklaagde ondernemers: op grond van ras (in de horeca) en op grond van geslacht (weigering huisvesting).

1

2

Eind maart publiceerde Tûmba de jaarlijkse Monitor Discriminatie.

De Friese media besteedde aandacht aan de uitkomsten van de discriminatiecijfers over 2013. De discriminatiecijfers zijn aan de vierentwintig Friese gemeenten geleverd, conform de richtlijnen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De Friese gemeenten sturen vervolgens deze cijfers door naar het Ministerie. De cijfers van het aantal meldingen zijn ook gerapporteerd aan het LBA en het European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) in Wenen.

MONITOREN VAN DISCRIMINATIE

In 2014 werden er door Arnold Helmantel (voorlichter en educatief medewerker van Tûmba) door heel Fryslân, en daarbuiten, workshops en trainingen verzorgd. Scholen en instellingen kunnen een beroep doen op een groot scala aan educatieve werkvormen: *40 dagen niet schelden, De makelaar en de clown, Bijzondere ontmoetingen, Selecteren zonder vooroordelen en Preventie op maat: trainingen en workshops die aangepast kunnen worden aan een specifieke situatie of vraag.*

Op de Friese Poort in Sneek werd op 12 februari twee maal het spel *Mystery Guest*, een spel over vooroordelen, gespeeld, werden op 16 januari en 9 april gastlessen over discriminatie en vluchtelingen verzorgd en op 11 juni een les over tradities, specifiek over Zwarte Piet (op 17 november werd over dit onderwerp opnieuw op deze school gediscussieerd). *Mystery Guest* werd op 11 december ingezet op het Friesland College Leeuwarden.

Aan de hand van de Tûmba-documentaire *Ontmoeting in Dachau* werden op 17 en 18 februari vier workshops op het Nordwin College in Buitenpost gegeven. Dezelfde workshop werd tweemaal op 7 april op de Friese Poort in Leeuwarden verzorgd. Op deze school vertelden Magan Tahir en Shahnoz Seyed in het kader van het project *Bijzondere ontmoetingen* op dezelfde dag vier maal hun vluchtverhaal en hun ervaringen in Nederland. Magan verzorgde op 24 april op OBS De Gielguorde in Mantgum een heel bijzondere

Bijzondere ontmoeting. Na afloop van de les legden hij en de basisschoolleerlingen een krans bij het oorlogsmonument in het dorp (zie foto pagina 7). Magan en Shahnoz vertelden over hun vlucht en hun ervaringen in Nederland op 28 november op het Nordwin College Leeuwarden; daar verzorgde Margot Visser een workshop over zinloos geweld. De verhalenvertellers werden in 2014 ook enkele keren getraind om hun eigen verhaal inspirerend over te brengen.

Op 26 september namen deelnemers aan de *Walk of Peace* (georganiseerd door Kleurrijk Friesland) op Tûmba deel aan een workshop over discriminatie. Op 16 december werd op de NHL en Stenden Leeuwarden de workshop *Selecteren zonder vooroordelen op de werkvloer* – een beroepsgerichte training – gegeven en werden op 18 december op de Friese Poort Drachten twee workshops over vluchtelingen verzorgd. Met het CSG Gaasterland zijn gesprekken gevoerd over een aantal uit te voeren workshops.

In 2014 experimenteerde de voorlichter van Tûmba in het kader van het *Tûmba Lab* met de werkvorm *Speeddate*: korte ontmoetingen met mensen die ‘anders’ zijn. Op 7 oktober op Lauwers/Singelland College in Surhuisterveen, op 7 en 14 november op De Trilker in Leeuwarden, en op 16 november op de Friese Poort Drachten werd met deze werkvorm proefgedraaid.

In het kader van de Week van Respect kwam Arnold Helmantel aan het woord in *het Friesch Dagblad* (11 oktober). Arnold was op 2 oktober aanwezig op de voorlichtingsbijeenkomst over de mogelijke vestiging van asielzoekers in Rijs. In het verslag daarover in *het Friesch Dagblad* (3 oktober) kwam hij uitgebreid aan het woord.

De werkvorm *De makelaar en de clown* werd in 2014 in totaal drieëntwintig keer ingezet. Op 21 januari ging de COC Ouderengroep in Leeuwarden aan de slag met opdrachten bij een groot aantal levensgrote foto's. Op de Friese Poort in Drachten werden op 27, 28, 29 en 31 januari in totaal acht van deze workshops gegeven, op 4 april op OSG Sevenwolden in Grou 3 workshops, en op 25 juni op OBS De Trimbeets in Gorredijk werd één workshop verzorgd. Op Piter Jelles in Leeuwarden op 22 oktober een maal, in totaal zes maal op de ISK Leeuwarden op 29 oktober en 6 november, op 27 november op de Maritieme Academie in Harlingen en op 14 december in de Doopsgezinde Kerk in Rottevalle.

Op 3 maart verrichtte burgemeester Kolff van Veenendaal de aftrap van het project *40 dagen niet schelden*, dat in deze gemeente samen met Art. 1 Midden Nederland werd uitgevoerd. De burgemeester zette als eerste zijn handtekening onder het persoonlijk contract om veertig dagen

lang geen scheldwoorden te gebruiken. Als voorlichter Anna Span na de ronde *Wie kent welke scheldwoorden* haar eigen verhaal vertelde, werd het muisstil in groep 6c van CBS Het Baken in Veenendaal. Ze heeft zelf kanker gehad. Daar schrokken de leerlingen van. Ze beseften dat schelden pijn doet, een leven lang. Een papieren prop wordt nooit meer glad, legde Anna uit, nadat de leerlingen hun best deden om het door hun verfrommelde stuk papier weer goed te krijgen. Zo is het met schelden ook. Op een persoonlijk contract zetten de leerlingen hun handtekening en beloofden daarmee veertig dagen lang niet op

elkaar te schelden. En als ze dan toch in de verleiding kwamen, mochten ze het woord 'popcorn' gebruiken. Het project werd, na veertig dagen en in totaal zevenentwintig workshops, op 14 april afgesloten. Docent Henk Meeuwissen viel het op dat het project ook thuis werd opgepakt: *Ook daar is 'popcorn' het alternatief.*

De Veenendaalse Krant (26 februari), *De Gelderlander* (27 februari), *het Algemeen Dagblad* (4 maart), *Hart van Nederland* (4 maart), RTV Utrecht (4 maart), *het Nederlands Dagblad* (5 maart) en *het Reformatorisch Dagblad* (5 april) besteedden aandacht aan het project.

De gemeente Veenendaal maakte, in samenwerking met Art.1 Midden-Nederland, *40 dagen niet schelden* in Veenendaal financieel mogelijk.

Op 31 maart startte *40 dagen niet schelden* voor het eerst op een school voor voortgezet onderwijs, het Nordwin College (VMBO Groen) in Buitenpost. Na een speciaal daarvoor ontwikkelde workshop ondertekenden alle tweedejaars studenten hun persoonlijk contract om veertig dagen lang niet te schelden. Niet alleen werden de studenten bewust van hun eigen taalgebruik, ze spraken elkaar er ook op aan. Ook in Buitenpost merkten docenten en de educatief medewerker van Tumba op dat het project ook op ouders uitstraling heeft. De veertig dagen werden in Buitenpost op 23 mei afgesloten met een optreden van theatermaker Theun Plantinga, die zijn sketch *De homofluisteraar* opvoerde, en boer Willem uit *Boer zoekt vrouw*. In totaal zijn er achttien workshops gegeven.

Weekkrant *Actief* (28 mei) schreef een artikel over de slotbijeenkomst van het project.

Op 6 juni gingen de derde klassers van VMBO Groen van het Nordwin College Heerenveen de uitdaging aan om veertig dagen niet te schelden. Het programma werd op 3 juli door theatermaker Theun Plantinga en boer Willem uit *Boer zoekt vrouw* afgesloten. Er werden in Heerenveen zeven workshops verzorgd.

Op OBS Plataanschool in Leeuwarden gingen kinderen, en hun ouders en de docenten, vanaf 23 oktober aan de slag om veertig dagen niet te schelden. Na zestien workshops, waaronder een voor de ouders op 5 november, en veertig dagen werd het project op 3 december afgesloten. Wethouder Thea Koster van Leeuwarden reikte de certificaten aan de kinderen uit. Het project bereikte in totaal 278 leerlingen.

Effect

In 2014 werden er honderdvierendertig workshops en trainingen gegeven, waarmee ruim tweeduizend leerlingen werden bereikt. De workshops en trainingen vonden plaats in de gemeenten Achtkarspelen, Harlingen, Heerenveen, Leeuwarden, Littenseradiel, Ooststellingwerf, Opsterland, Smalingerland en Súdwest-Fryslân.

Door de diverse werkvormen konden de deelnemers effectief reageren op uitsluiting, discriminatie en pestgedrag. Zo gaf het onderwijzend personeel op de scholen waar *40 dagen niet schelden* werd uitgevoerd aan dat zij tijdens, maar ook na de 'veertig dagen' merkten dat het schelden en pesten afnam op school. Ook thuis spraken leerlingen hun ouders aan of gingen zij de uitdaging aan om niet (of zo min mogelijk) te schelden. Personeel van OSB De Plataan in Leeuwarden merkte op dat het pesten 'significant

afnam' en dat die afname ook meetbaar was door het anti-pestprogramma dat de school volgt. Middels het vooroordelenspel *De makelaar en de clown* leerden leerlingen over hun eigen manier van kijken en hun vooroordelen en kregen ze zo op speelse wijze inzicht en ontwikkelden ze vaardigheden voor respect voor diversiteit. De verhalen van vertellers in de klas maakten grote indruk op de leerlingen en studenten. Het bezoek van Magan Tahir aan de school in Mantgum en het leggen van een krans bij het oorlogsmonument in het dorp was een onvergetelijke ervaring.

LHBT staat voor emancipatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele mensen en transgenders. In samenwerking met het COC Friesland, de gemeente Leeuwarden, de gemeente Súdwest Fryslân en de Provincie werkte Tûmba in 2012, 2013 en 2014 samen aan het bevorderen van een veilig leefklimaat en veilige scholen. Het project werd financieel en beleidsmatig gesteund door het Ministerie van OCW.

Het spel *Wie van de Drie* blijkt zeer populair. COC Friesland en Tûmba merken op basis van de opgedane ervaring en reacties dat het spel effectief is. Die effectiviteit betreft het vergroten van het gevoel van veiligheid op scholen. Het gaat hier om het gevoel van veiligheid van leerlingen die tot de LHBT-doelgroep behoren.

Dat het woord 'homo' als scheldwoord wordt gebruikt blijkt op alle scholen die bezocht zijn. Het gebruik van dit woord creëert grote onveiligheid voor de pubers die worstelen met seksuele identiteit, groepsnormen en erbij willen horen. Bewustwording, waardoor het gebruik van dit woord als scheldwoord afneemt, helpt de veiligheid te vergroten.

In totaal is het spel *Wie van de Drie* honderdvijftig maal op scholen gespeeld, waarvan negenvijftig workshops in 2014!

Tientallen scholen in Fryslân, verspreid over de hele provincie, hebben actief deelgenomen aan het project: Nordwin College, locaties Heerenveen, Buitenpost, Leeuwarden en Sneek; Friesland College,

locatie Heerenveen; Burgemeester Harmsma School in Gorredijk; Stellingwerf College in Oosterwolde; NHL Leeuwarden; Stedelijk Gymnasium Piter Jelles in Leeuwarden; Friese Poort, locatie Leeuwarden; CSG Beyers Naudé in Leeuwarden; Bogerman College, locaties Koudum en Sneek; GGD Friesland in Leeuwarden; COA Noord-Nederland in Paterswolde; ambtenaren van de gemeente Leeuwarden.

Een grote groep vrijwilligers, homo- en heteroseksueel, werken mee aan dit project en willen zich blijvend inzetten voor het werk van beide organisaties.

Resultaten

- Er is onderzoek verricht naar hoe men in christelijk religieuze kringen omgaat met homoseksualiteit. Het onderzoeksrapport werd 3 juli 2014 in het Stadhuis in Sneek gepresenteerd.
- Het thema *Roze veiligheid* is op de beleidsagenda gezet van een aantal zorginstellingen.
- COC Friesland is toegetreden tot het Regionaal Discriminatie (beleids-) Overleg met de Politie Regio Noord, het Openbaar Ministerie Regio Noord, COC Groningen, de Discriminatie Meldpunten Groningen en Drenthe en Tûmba.
- De samenwerking tussen COC Friesland en Tûmba is door dit project versterkt en geïntensiveerd.
- Er is ad-hoc een regenboogzebrapad geschilderd, in samenwerking met Leeuwarder politici.

Dit leidde tot een aangenomen motie om een permanent regenboogmonument te creëren in de gemeente Leeuwarden.

- De wethouders van Leeuwarden en Súdwest-Fryslân besteedden in 2012, 2013 en 2014 aandacht aan de Internationale Coming-Out Day op 11 oktober door de regenboogvlag te hissen.
- Het succes van het koploperproject resulteerde in een nieuwe projectvorm, geïnitieerd door het Ministerie van OCW: regenboogsteden en -gemeenten. In 2015, 2016 en 2017 zijn Súdwest-Fryslân en Leeuwarden regenbooggemeenten, in samenwerking met COC Friesland en Tûmba.
- De gemeente Leeuwarden zet, aanvullend op het Regenboogproject van het Ministerie, in 2015 extra in op educatie en seksuele diversiteit.

Middels bovenstaande resultaten is gewerkt aan de doelen van dit project

- Mensen die homoseksueel zijn, met name jongeren, groeien op in een toleranter omgeving, zij kunnen zichzelf zijn zonder direct of indirect uitgescholden te worden; zij voelen zich veilig.
- Het woord 'homo' wordt door jongeren als scheldwoord gebruikt. Friese scholen voor voortgezet onderwijs en ROC's nemen kennis van het project voor LHBT-tolerantie en zetten zich in om het gebruik van het woord 'homo' als scheldwoord uit te bannen.

- Er is een pool van vrijwilligers, op basis van seksuele en culturele diversiteit. Deze vrijwilligers zetten zich in de provincie in voor LHBT-emancipatie, onder andere bij het spelen van het voorlichtingsspel *Wie van de Drie*.
- Bij de politie is extra aandacht voor de aanpak van LHBT-discriminatie.
- Het doel is niet specifiek om mensen positief over homoseksualiteit of transgender-identiteit te laten denken (dat zouden we wel willen, maar dit valt uiteraard onder de vrijheid van het hebben van je eigen mening); het doel is wél om de mensenrechten en de veiligheid te waarborgen.

In het voorjaar van 2014 hebben twee medewerkers van Tûmba partnerorganisaties in respectievelijk Berlijn (Duitsland) en Rijeka (Kroatië) bezocht om een gezamenlijk Europees plan te realiseren.

Met het Schwulenberatung Berlin en Lori (Lesbian Organisation Rijeka) in Rijeka is hard gewerkt om het plan *Kvisoteka: Voice of the minority* vorm te geven. In de drie steden/regio's willen de organisaties in het kader van het Europese programma *Europe for Citizens* aandacht besteden aan de positie van (sexuele) minderheden in respectievelijk Fryslân, Berlijn en Kroatië. Uit de contacten die zijn gelegd, blijkt al hoe verschillend de positie van (sexuele)

minderheden in de drie regio's is. Waar in Fryslân de overheid beleid maakt op het gebied van LHBT-emanipatie en in Berlijn initiatieven van burgers op dit gebied door het Schwulenberatung gecoördineerd en versterkt worden, valt er in Kroatië nog een hele wereld te winnen voor (sexuele) minderheden. Het bewijst de noodzaak van internationale uitwisseling.

In alle de drie de steden/regio's zal het spel *Wie van de 3 (Sag die Wahrheit, To Tell the Truth)* gespeeld worden, zal er debat en uitwisseling van kennis en ervaringen zijn. Studenten van scholen in de drie steden/regio's zullen aanwezig zijn bij de diverse activiteiten en zullen, op grond van hun ervaringen, een aanbeveling schrijven voor het Europees Parlement. In de zomer hebben medewerkers van Tûmba, in intensief contact met de andere Europese partners, de aanvraag voor *Europe for Citizens* geschreven.

In de eerste zeven maanden van 2014 zijn twee groepen studenten van de opleiding Media Design van de NHL in Leeuwarden actief bezig geweest om aan het Maandelijks Moment voor de Mensenrechten vorm te geven.

In januari was het thema van het Maandelijks Moment voor de Mensenrechten privacy: scholieren werd opgeroepen hun profielfoto op Facebook te veranderen en een persoon als een ware BN-er in de spotlights te zetten, zodat mensen konden begrijpen wat het is om zonder privacy te moeten leven. In maart maakte het team studenten een mooi animatiefilmpje over het thema *We zijn allemaal vrij en gelijkwaardig*, dat op de website en de sociale media is geplaatst. Op het Bevrijdingsfestival op 5 mei in Leeuwarden was You Know Your Right aanwezig om aandacht te vragen voor vrijheid in het algemeen en in de maand mei werden er diverse straatinterviews gehouden met als vraag *Wat zou jij doen als wetten en regels niet meer bestaan?* Een filmregistratie hiervan werd eind mei op de Facebookpagina van YKYR geplaatst.

De studenten gaven een eigen website en Facebookkanaal vorm en maakten vier filmpjes (waaronder de registratie van de straatinterviews). De koppeling naar vmbo-leerlingen bleek moeilijk te maken. We werden ons ervan bewust dat de

koppeling tussen de lerarenopleiding en de opleiding Media Design niet vanzelfsprekend was. Hierdoor ontbraken bij de studenten de vaardigheden om het thema goed over te brengen aan de leerlingen. In overleg met de begeleiders en de provincie Fryslân is besloten om het project halverwege het jaar af te ronden.

KOSTEN 2014

Aanbod	Bedragen x € 1.000				
	Uren Personeel	Kosten Personeel	Kosten Organisatie	Kosten Activiteit	Kosten Totaal
1 Discriminatie Meldpunt	2268	180,3	25	8,96	214,27
2 Monitoren discriminatie	225	17,9	2,6	1,2	21,68
3 All different, all equal	591	47,0	5	5,94	57,93
4 LHBT-emancipatie	427	36,3	1,9	4,84	43,03
5 Fryslân & Europa	148	11,8	2	2,24	16,01
6 Mensenrechtenproject MMM	110	8,7	2,5	9,37	20,62
7 Veilige werksfeer	72	5,7	1	1,47	8,20
8 Fryslân Fair Trade	535	42,5	5,5	8,72	56,75
9 Positief diversiteitsmoment	36	2,9	0,92	0,13	3,91
10 Upgrades door jongeren	810	60,8	9,48	9,45	79,68
11 Actualiteit	130	10,3	1,61	1,41	13,35
12 Nacht van de Liefde	40	3,1	0	34,95	38,08
13 Mevez begeleiding	40	3,6	0,25	0	3,83
14 Opbrengst divers	-	-	-	-	-
Voorziening in jaarrekening	-	-	-	-	32,00
Totaal	5432	430,9	57,8	88,7	609,30

Kosten personeel is inclusief huisvesting en energiekosten.
 Uurtarief is in principe € 79,50 (wijkt bij drie projecten af en varieert van € 75 tot € 89,50).
 Organisatiekosten zijn specifieke activiteitenkosten: gebruik computers, lidmaatschap
 landelijke vereniging, telefoonkosten, accountantkosten en dergelijke.

INKOMSTEN 2014

	Bedragen x € 1.000						
	Budget subsidie Provincie	SIF & Fair Trade Provincie	WGA Gemeenten	Projecten Leeuwarden	Projecten Gemeenten	Fondsen ed	Inkomsten Totaal
1 Discriminatie Meldpunt	-	-	212,281	-	-	1,99	214,27
2 Monitoren discriminatie	-	-	21,683	-	-	-	21,68
3 All different, all equal	30	-	-	23	1,310	3,62	57,93
4 LHBT-emancipatie	-	20	-	10	10	3,03	43,03
5 Fryslân & Europa	14	-	-	-	-	2,01	16,01
6 Mensenrechtenproject MMM	14	-	-	2	-	4,62	20,62
7 Veilige werksfeer	5,3	-	-	0,8	-	2,10	8,20
8 Fryslân Fair Trade	-	52,917	-	2	1,7	0,14	56,76
9 Positief diversiteitsmoment	-	-	-	3,9	-	0,01	3,91
10 Upgrades door jongeren	32	-	-	-	-	47,68	79,68
11 Actualiteit	10	-	-	-	1,2	2,15	13,35
12 Nacht van de Liefde	6	-	-	-	-	32,08	38,08
13 Mevez begeleiding	-	-	-	3,83	-	-	3,83
14 Opbrengst divers	-	-	-	-	-	14,36	14,36
Voorziening in jaarrekening	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	111,3	72,9	234	45,53	14,2	113,78	591,70

Op 24 november organiseerde Tumba in samenwerking met het College voor de Rechten van de Mens de bijeenkomst *Veilige werksfeer & Diversiteit*.

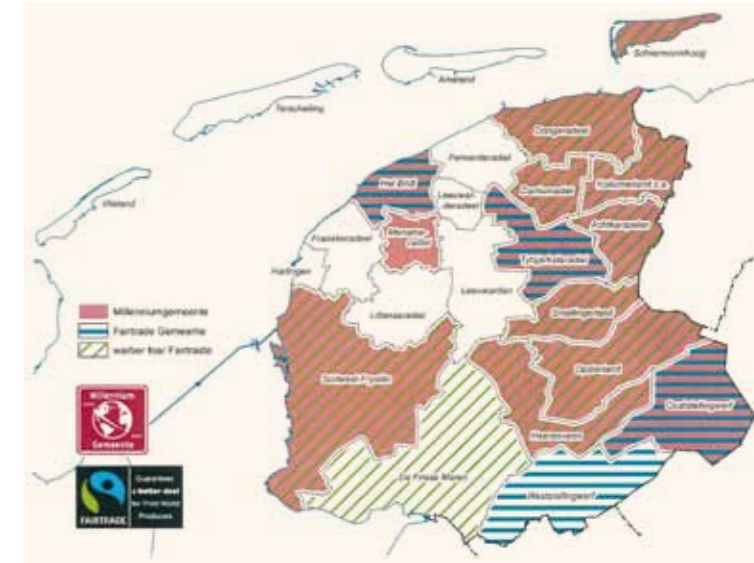
Er werden meer dan honderd mensen geïnformeerd; vierentwintig deelnemers, afkomstig uit maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven, werden op de dag zelf getraind in hoe organisaties en bedrijven werk kunnen maken van diversiteit, hoe te selecteren zonder vooroordelen, en hoe communicatie binnen een organisatie of bedrijf op een veilige wijze georganiseerd en uitgevoerd kan worden. Er werden twee workshops gegeven: een over selecteren zonder vooroordelen (door Barbara Bos van het College voor de Rechten van de Mens en Arnold Helmantel van Tumba) en een over geweldloze communicatie (door Marjan Wolynski van Jezelf.nu).

De bijeenkomst werd door de deelnemers als goed tot zeer goed beoordeeld en voldeed aan de verwachtingen.

De Provincie Fryslân kiest voor Fairtrade en zet zich in voor een FairFryslân: een economie en cultuur waarin eerlijke handel met het oog op duurzaamheid, milieu, mensenrechten en arbeidsomstandigheden een basisprincipe vormt. Dit is een prachtig statement! Voor toekomstige generaties biedt FairFryslân een model voor organisaties, bedrijven en overheden.

Tumba voerde in 2014 een opdracht voor de provincie Fryslân uit om Fairtrade in de Friese gemeenten te bevorderen. Gemeenten werden geïnformeerd over wat Fairtrade inhoudt, welke criteria gelden om Fairtrade Gemeente als titel/certificaat te mogen dragen, lokale werkgroepen werden ondersteund, wethouders en raadsleden geënthousiasmeerd en we legden de connectie met het bedrijfsleven. Belangrijk onderdeel in deze processen is het 'meten van de stand van zaken'. Wat gebeurt er al op fairtrade-gebied in een betreffende gemeente? In samenwerking met Global Goals werden deze fairtrade-nulmetingen uitgevoerd. Daarna volgde een analyse van de gegevens, zodat helder werd welke stappen in een gemeente noodzakelijk zijn voor het behalen van de titel *Fairtrade Gemeente*. Lokale werkgroepen Fairtrade kunnen met deze informatie hun activiteiten vormgeven om resultaatgericht toe te werken naar het behalen van de titel.

Tumba organiseerde in de Friese huis-aan-huis-bladen een serie over Fairtrade, waarin Friezen die zich inzetten voor Fairtrade werden geportretteerd. De artikelen verschenen in *de Franeker Courant*, *Huis aan Huis Leeuwarden*, *Nieuwe Dockumer Courant*, *Kollumer Courant*, *Nieuwsblad Noordoost-Friesland*, *De Feanster* (Achtkarspelen), *Drachtster Courant*, *De Woudklank* (Opsterland/Ooststellingwerf), *Heerenveense Courant*, *Jouster Courant*, *Sneeker Nieuwsblad*, *Bolswards Nieuwsblad*, *Balkster Courant* en *Zuid Friesland*.

Tûmba voert voor de gemeente Leeuwarden de Diversiteitsprijs uit.

Twee ondernemers die zich onderscheiden in diversiteitsbeleid verdienen een pluim. In 2014 waren dat manager Ton Dijkman van de Albert Heijn aan de Prins Hendrikstraat en Khalid Hamid, eigenaar van Autobedrijf Kalsbeek aan de Uranusweg. Beide ondernemers ontvingen de zilveren mensenrechteninsigne. Twee paginagrote interviews met de winnaars verschenen in de *Huis aan Huis* (Leeuwarden e.o.).

2014 was het laatste jaar dat Tûmba *Consumptie Verplicht* uitvoerde. Na zestig Upgrades, vijfenveertig Fairduurzamingen en tweeëndertig XS-en in de jaren 2011, 2012, 2013 en 2014 werd het succesvolle project afgesloten.

Op 7 februari trapt de Upgraders af met de Upgrade *Spelen onder één hoedje*. Voor het kantoor van COC Friesland aan het Wilhelminaplein in Leeuwarden vroegen jongeren via de kleurrijke JoJo wapper Olympique – vervaardigd door de Friese kunstenaar Anneke Langenberg, die haar medewerking verleende aan de Upgrade – aandacht voor de mensenrechtensituatie en de anti-homo-wetgeving in Rusland. Voorbijgangers werd gevraagd om met deze aanmoedigingsmuts voor de Olympische Winterspelen in Sotsji op de foto te gaan. Na afsluiting van de Upgrade vertrok een bus richting het Homo-monument in Amsterdam.

Leden van de Jongeren Advies Raad Leeuwarden (JAR) organiseerden in het kader van de Friese Vrouwenweek op 13 maart een Upgrade in het centrum van de Friese hoofdstad. Bij de Stadswaag vroegen de Upgraders, onder de titel *Een Fairleidelijke bed-ervaring?* aandacht voor de problematiek rond loverboys, door te proberen het winkelend publiek bij een van de Upgraders

in bed te lokken of door het uitdelen van een Fairtrade-roos. Statenlid Ingrid Wagenaar opende de Upgrade. De Upgraders hadden Fier Fryslân gevraagd om tijdens de uitvoering aanwezig te zijn zodat het publiek bij (hulp)vragen over loverboy-problematiek meteen geholpen kon worden.

Bee Happy is de titel van de Upgrade die leerlingen van de Michaëlschool in Leeuwarden op 17 april uitvoerden. Geïnspireerd door een gastles van een biologische imker deelden de Upgraders zelfgemaakte insectenhôtels,

zaadbommen en gestekte plantjes uit aan mensen op en rond de Schrans in Huizum. Zo vroegen de jonge Upgraders aandacht voor het belang van biodiversiteit en de zorg voor bijen.

Gewone graffiti is slecht voor het milieu. Dat beseffen studenten van het GreenTeam van Centrum Duurzaam ook en om die reden organiseerden zij op 20 mei de Upgrade *Green Graffiti* op het schoolplein van ROC Friese Poort in Wilaarderburen (Leeuwarden). Met de belofte om voortaan geen afval meer op straat of in de natuur te gooien, konden de leerlingen een

afbeelding van hun laatst weggegooide afval op het schoolplein vereeuwigen met Green Graffiti, een voor het milieu niet schadelijke vorm van graffiti.

De Internationale Dag tegen Kinderarbeid valt ieder jaar op 12 juni. Daarom vroegen studenten van de opleiding Sociaal Maatschappelijke Dienstverlening van het Friesland College in Leeuwarden op deze dag met hun Upgrade *Eerlijk voelt Heerlijk!* aandacht voor Fair Trade kleding. De Upgraders deelden aan het winkelend publiek in Leeuwarden honderd kortingsbonnen voor duurzaam gemaakte kleding uit en vroegen het publiek in ruil hiervoor bewuster te zijn van hun keuzes.

Tûmba organiseerde niet alleen in Fryslân Upgrades, maar maakte soms ook een uitstapje naar de provincie Groningen. Op 29 augustus voerden jongeren van Stichting Local Dreamers in Groningen tijdens het Noorderzonfestival de Upgrade *Give Talent the Tools* uit. Deze organisatie zet zich in om kinderen in Ecuador de kans te geven hun talenten te ontwikkelen. Tijdens de Upgrade werd aan festivalbezoekers gevraagd naar hun talent en om een motiverende boodschap of tekening op een kaart te zetten. De kaarten werden na afloop door het team van

Local Dreamers naar Ecuador meegenomen en aan kinderen daar ter plekke overhandigd.

Leerlingen van de opleiding Consumptief van CSG Comenius Zamenhof in Leeuwarden bereidden op 23 oktober een lunch gemaakt van kliekjes. De eerste 100 bezoekers van de school konden tijdens de smakelijke Upgrade *Culinaire kliekjes****** van een gratis lunch genieten. Daarnaast konden mensen die zelf een kliekjesbak van huis hadden meegenomen dit bakje vullen met de door de leerlingen gemaakte maaltijd. Met deze Upgrade wilden de leerlingen aandacht vragen voor het vele voedsel dat dagelijks wordt weggegooid.

De allerlaatste Upgrade werd op 24 oktober in Harlingen georganiseerd door leerlingen van RSG Simon Vestdijk. Zij kozen voor hun Upgrade de titel *Schiet de bal naar een betere wereld*, waarmee ze op speelse wijze aandacht vroegen voor de acht Millenniumdoelen. De eerste honderd mensen die in de haven van Harlingen werden aangesproken mochten een bal in een van de acht Millenniumdoelen trappen. Voor iedere bal werd door de Upgraders een euro gedoneerd aan een van de acht goede doelen die gekoppeld waren aan de Millenniumdoelen. Hein Kuiken, wethouder

van Onderwijs van de gemeente Harlingen, verrichtte de aftrap.

Het directe bereik van de acht Upgrades was 800; het indirecte bereik (websites, kranten, radio en tv, sociale media) was 43.635 mensen. Van alle Upgrades werd een professionele filmregistratie gemaakt die na afloop werd verspreid en op tal van websites en sociale media geplaatst is (onder andere op www.tumba.nl en upgraden.nu).

In 2014 voerde het team van *ConsumptieVerplicht* niet alleen Upgrades uit, maar werden ook negen bedrijven Fairduurzaam. In dit project-onderdeel werden diverse bedrijven, scholen en organisaties verleid om tenminste drie voornemens te bedenken waarmee hun werkwijze een beetje fairder of duurzamer zou worden. De voornemens werden overhandigd op een certificaat en gedurende het jaar werden de volgende deelnemers geholpen deze te realiseren.

Puntgeel Witgoed in Gorredijk kreeg op 18 februari het Fairduurzaamcertificaat, op 8 april meubelmakerij Jan Blom, op 20 april werd het Fairduurzaamcertificaat uitgereikt aan jeugdwerker René Boer van MJD, een maatschappelijke organisatie die werkzaam is in de provincie Groningen, op 29 april werd het certificaat uitgereikt aan LIZ Boetiek in Leeuwarden, die ook betrokken was bij de organisatie van de Upgrade *Eerlijk voelt heerlijk*, COC Friesland volgde op 30 april, op 1 mei Zeinstra Management in Dronrijp, op 3 juli Slagerij Kramer in Wergea, een dag later gevolgd door Schoonheidssalon eCorin in Oosterwolde. Het allerlaatste Fairduurzaamcertificaat werd, toepasselijk, op 28 oktober uitgereikt aan Centrum Duurzaam, centrum voor duurzame techniek op ROC Friese Poort in Leeuwarden.

In 2014 werden door Tûmba negen XS-en gegeven. Een XS is een op maat gemaakte overdrachtsvorm, bijvoorbeeld een presentatie op een school of buurtvereniging, over duurzaamheid, millenniumdoelen of mensenrechten, of het spelen van een spel waardoor leerlingen kennis vergaren over een van de onderwerpen.

Op 20 februari vond de eerste XS plaats op de opleiding Social Work aan de NHL in Leeuwarden, op 20 maart op de opleiding Tandartsassistente van de Friese Poort in Leeuwarden, op 25 maart aan studenten van de opleiding Helpende niveau 2 aan het Alfa College in Groningen, op 13 mei opnieuw op de opleiding Social Work aan de NHL in Leeuwarden, op 22 mei op GSG 't Schylger Jouw op Terschelling, op 2 juni aan studenten van de opleiding Sociaal Maatschappelijke Dienstverlening van het Friesland College in Leeuwarden, op 17 juni aan leerlingen van het Lauwers College in Surhuisterveen, op 24 juni werd *het Grote Ecologische Voetafdruk Spel* gespeeld met leerlingen van de opleiding Consumptief van het CSG Comenius Zamenhof, en op 9 september werd vier jaar XS-en afgesloten met een gastles voor leerlingen AtheneumPlus op de RSG Simon Vestdijk in Harlingen. Er werden in totaal 321 leerlingen en studenten bereikt.

Een aantal Upgrades en Fairduurzamingen kreeg aandacht in de lokale en provinciale media. Zo besteedde n GPTV en *het Friesch Dagblad* aandacht aan de Upgrade *Culinaire Kliekjes******, *het Friesch Dagblad* aan de Upgrade *Eerlijk voelt Heerlijk*, de Fairduurzaming van Punt

Geel in Gorredijk, meubelmakerij Jan Blom in Leeuwarden, en LIZ Boetiek in Leeuwarden, en verscheen er in *de Leeuwarder Courant* een bericht over de Upgrade *Bee Happy*, de Fairduurzaming van Zeinstra Management in Dronrijp en van Slagerij Kramer in Wergea (waar ook *de Huis aan Huis Leeuwarden* over berichtte). Ook op websites van lokale media en op sociale media werd bericht over de activiteiten van *ConsumptieVerplicht*.

Tûmba verleende in al die jaren aan een groot aantal studenten drie tot vier dagen per week een leerwerk-stageplek. Door de inzet van vele stagiair(e)s, vrijwilligers en medewerkers van scholen, instellingen, verenigingen en bedrijven in Fryslân werd de wereld een beetje mooier gemaakt.

In 2013 was het 150 geleden dat in Nederland officieel de slavernij werd afgeschaft. In het najaar van het herdenkingsjaar startte Tûmba onder de titel *150 jaar afschaffing van de slavernij* in samenwerking met Slieker Film in Leeuwarden een serie films over het thema. In het voorjaar van 2014 werd de serie van vier films voortgezet met de vertoning van de Nederlandse speelfilm *Hoe duur was de suiker*, op 7 januari. Socioloog Aspha Bijnaar hield voorafgaand een lezing over het leven in slavernij, de plantages, slavenmaatschappijen, het verschil tussen zwart en wit, manumissie en welke rol 'vrije kleurlingen' speelden.

Op 8 april werd de serie afgesloten met de vertoning van de film *Lincoln*. Valika Smeulders, freelance onderzoeker gespecialiseerd in maatschappelijke diversiteit, erfgoed en het slavernijverleden, verzorgde een lezing de afschaffing van de slavernij, de overgangperiode na 1863 en het racisme en paternalisme in de periode erna. Gerard en Compagnie bracht akoestische muziek ten gehore uit de tijd van de Amerikaanse Burgeroorlog. Beide avonden trokken circa zeventig mensen in totaal.

Slavernij en de muzikale erfenis ervan was het ook het thema van *De ziel van de gospelzanger*, een muzikaal erfgoedproject over het slavernijverleden, op 23 november in Sneek. Friese,

Antilliaanse, Surinaamse en Afrikaanse zangers van diverse gospelkoren brachten liederen afkomstig uit de slaventijd ten gehore. Izaline Calister en Gerrit Breteler schreven een Afro-Friese gospel die op de avond in Sneek in première ging. Tûmba-medewerker Ate de Jong schreef voor het programmaboekje van het concert een artikel over sporen van slavernij in Fryslân. Dit artikel verscheen op 1 november ook in *de Leeuwarder Courant*. De publicatie leidde in de krant tot een discussie over in hoeverre Friese musea schilderijen over het slavernijverleden mogen

tentoonstellen. Tûmba-medewerker Harry Prins maakte voor het programmaboekje vier interviews met zangers van de diverse gospelkoren die op de avond optraden. Aantal bezoekers concert: vierhonderd mensen.

Tûmba verleende haar medewerking aan het 4 mei-programma *Open Joodse Huizen*. Dit van oorsprong in Amsterdam begonnen initiatief werd in 2014 in acht Nederlandse steden, waaronder voor het eerst Leeuwarden, uitgevoerd. Op negen locaties in de Friese hoofdstad werden (persoonlijke) verhalen verteld over de historische plekken en hun Joodse geschiedenis.

Op 4 mei verzorgde Tûmba ook weer het kinderprogramma voor de Dodenherdenking en de Provinciale herdenking.

De Protestantse Kerk Lekkum organiseerde in samenwerking met Tûmba en Wijkteam Noord op 31 januari de voorstelling *As I Left My Father's House*. De voorstelling legt parallellen tussen vluchtverhalen uit de heilige boeken van de drie Abrahamitische godsdiensten (Jodendom, Christendom en Islam) en de verhalen van vluchtelingen nu.

Er waren veertig mensen aanwezig bij de voorstelling in het multifunctioneel centrum Het Mozaïek in Leeuwarden.

Ook in 2014 publiceerde Tûmba diverse opinieartikelen in de media en haalde ons centrum regelmatig de publiciteit. Naar aanleiding van de uitspraken van Geert Wilders op de verkiezingsavond in maart publiceerde de *Leeuwarder Courant* op 28 maart en *het Friesch Dagblad* op 31 maart een artikel van Naima Zoundri en waren er diverse interviews in de media. Op 9 april nam Tûmba deel aan een radioprogramma naar aanleiding van de discriminatiecijfers die het College voor de Rechten van de Mens gepubliceerd had. Op 3 mei verscheen in *de Leeuwarder Courant* en in *het Friesch Dagblad* een opinieartikel van Brenda Ottjes en Naima Zoundri over mienskip en minskerjochten. In juni spraken diverse Bekende Friezen in een serie artikelen in de Friese huis-aan-huis-bladen hun steun uit voor Tûmba. Op 1 november publiceerde *de Leeuwarder Courant* een artikel van Ate de Jong over *Sporen van slavernij in Fryslân*. Op 3 november mengde Tûmba zich in de discussie over Zwarte Piet middels een *Te Gast* van Brenda Ottjes.

Op 15 maart ging Tûmba-directeur Brenda Ottjes op het Boekenbal in De Harmonie in gesprek met auteur en filosoof Joke Hermsen. Op 8 november nam Tûmba deel aan het gesprek over discriminatie dat de ChristenUnie met asielzoekers in het AZC Drachten had georganiseerd.

In 2013 werd Leeuwarden/Fryslân verkozen tot Europese Culturele Hoofdstad 2018. Aan Culturele Hoofdstad werkt Tûmba mee in de vorm van het *Museum of Love*. Als start van het in 2018 te realiseren museum organiseerde Tûmba in samenwerking met anderen op 11 oktober 2014 *Nacht van de Liefde*.

Op diverse locaties in het centrum van Leeuwarden konden bezoekers tot na middernacht genieten van muziek, lezingen, het voorlezen van gedichten en verhalen, theater en film, allemaal over het thema liefde. Van professor tot dichter, van therapeut tot pianist, van circus tot cabaret, meer dan dertig acts lieten hun licht schijnen over de liefde in al haar

facetten. *Het Friesch Dagblad* schreef dat *Nacht van de liefde is als de liefde zelf*: de vele indrukken en al het moois van het programma, maar ook de moeilijke momenten. De Leeuwarder Courant publiceerde een paginagrote recensie, alsook een interview met Miriam van Tunen, auteur van een boek waarin ze schrijft over haar coming out en haar ervaringen binnen de kerk.

Zeshonderd mensen bezochten *Nacht van de Liefde*.

Het Museum of Love is in het Bidbook van LWD 2018 opgenomen onder het programma *Culture and Diversity*. Het doel van het thema Liefde is om te stimuleren en te onderzoeken hoe we de liefde over de grenzen van het privéleven kunnen halen, om het de motivatie te laten zijn voor ons handelen in plaats van winstbejag of ego. Het Amor Mundi, liefde voor de wereld, van filosofe Hannah Arendt is hierbij inspiratiebron. Liefde als concept voor wereldburgerschap, inclusief duurzaamheid en mensenrechten.

Tijdens *Nacht van de Liefde* kwamen de thema's culturele en seksuele diversiteit, wereldburgerschap en de Amor Mundi tot uiting in bijdragen van onder andere Monique Samuel, Miriam van Tunen, Rodaan Al Galidi, Helena van Duin. Op de website nachtvandeliefde.nl kan het programma en een fotopresentatie bekeken worden.

Mevez

Tûmba begeleidde de vrijwilligers van MEVEZ, multiculturele adviesraad van Leeuwarden door middel van trainingen en gespreksleiding. Daarnaast bood Tûmba gelegenheid tot het gebruik van het Tûmba-pand en de faciliteiten.

Tûmba

Eewal 56

8911 GT Leeuwarden

T (058) 215 77 71

F (058) 215 77 72

E info@tumba.nl

I tumba.nl

Discriminatieklachten

T (058) 213 32 33

of via de website